



MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

ENG KO'L UCHRAYDIGAN XAVFLI VA XAVFSIZ O'SMA KASALLIKLARI ULARNI SOLISHTIRMA TAQQOSLASH KELIB CHIQISH SABABLARI HAMDA PROFILAKTIKASI

**Musinjonov Alisherjon Qobiljon o'g'li**

*University of Business and Science "Tibbiyot kafedrası" o'qituvchisi,*

**G'aniyev Abduvosit Sohibjon o'g'li**

*University of Business and Science "Tibbiyot kafedrası" o'qituvchisi,*

**Xayrullayev Abdumajid Abdug'ani o'g'li**

*University of Business and Science "Tibbiyot kafedrası" o'qituvchisi,*

**Hasanova Sarvinoz Samijon qizi**

*University of Business and Science Davolash ishi yo'nalishi 25-13 guruh talabasi,*

**G'ulomjonov Sirojiddin Sultonmurod o'g'li**

*University of Business and Science Davolash ishi yo'nalishi 25-13 guruh talabasi,*

[alisherbee1995@gmail.com](mailto:alisherbee1995@gmail.com)

[Majnun55@mail.ru](mailto:Majnun55@mail.ru)

[abdumajidxayrullayev21@gmail.com](mailto:abdumajidxayrullayev21@gmail.com)

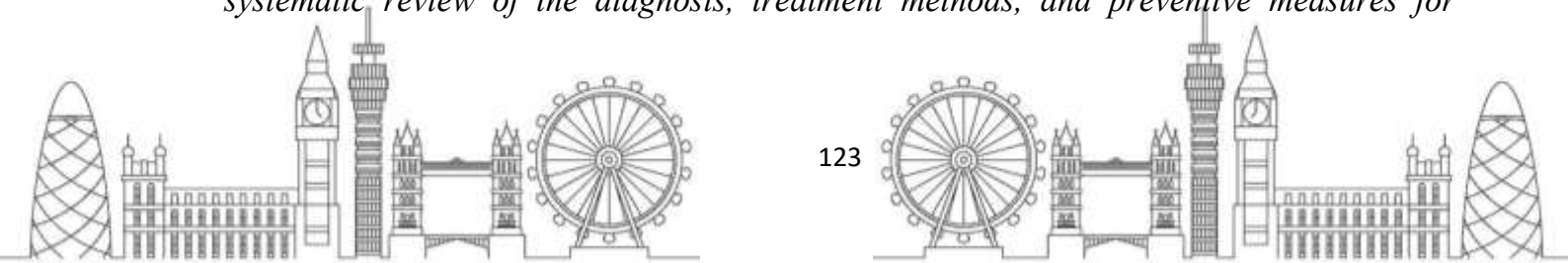
[sarvinozhasanova2910@gmail.com](mailto:sarvinozhasanova2910@gmail.com)

[sirojiddingulomjonov1827@gmail.com](mailto:sirojiddingulomjonov1827@gmail.com)

**Annotatsiya.** O'zbekiston aholisi orasida xavfli va xavfsiz o'sma kasalliklari keng tarqalgan bo'lib, ularning epidemiologiyasi, kelib chiqish sabablari va profilaktikasi dolzarb muammo hisoblanadi. Ushbu tadqiqotning maqsadi eng ko'p uchraydigan xavfli (masalan, oshqozon, ko'krak, teri saratonlari) va xavfsiz (masalan, mioma, adenoma, papilloma) o'smalarni solishtirma tahlil qilish, ularning patogenezi va klinik kechishidagi farqlarni aniqlashdir. Ishlab chiqish omillari sifatida atrof-muhit, genetik moyillik va hayot tarzi omillari o'rganiladi. Natijada, o'smalarning tashxisi, davolash usullari va profilaktika choralari tizimli ko'rib chiqiladi. Tadqiqot xavfli va xavfsiz o'smalarni erta aniqlash va samarali oldini olish strategiyalarini ishlab chiqishga qaratilgan bo'lib, amaliy ahamiyatga ega.

**Kalit so'zlar:** Xavfli o'sma, xavfsiz o'sma, saraton, patogenez, profilaktika, skrining, epidemiologiya.

**Abstract.** Among the population of Uzbekistan, malignant and benign tumors are widespread, and their epidemiology, causes, and prevention represent a significant public health concern. The aim of this study is to conduct a comparative analysis of the most common malignant tumors (such as gastric, breast, and skin cancers) and benign tumors (such as myoma, adenoma, and papilloma), and to identify differences in their pathogenesis and clinical progression. Environmental factors, genetic predisposition, and lifestyle-related factors are examined as contributing elements. The study provides a systematic review of the diagnosis, treatment methods, and preventive measures for





tumors. This research is aimed at developing strategies for the early detection and effective prevention of malignant and benign tumors and has practical significance.

**Keywords:** malignant tumor, benign tumor, cancer, pathogenesis, prevention, screening, epidemiology.

**Аннотация.** Среди населения Узбекистана широко распространены злокачественные и доброкачественные опухоли, а их эпидемиология, причины возникновения и профилактика представляют собой актуальную проблему общественного здравоохранения. Цель данного исследования заключается в проведении сравнительного анализа наиболее распространённых злокачественных опухолей (таких как рак желудка, молочной железы и кожи) и доброкачественных опухолей (таких как миома, аденома и папиллома), а также в выявлении различий в их патогенезе и клиническом течении. В качестве факторов развития рассматриваются влияние окружающей среды, генетическая предрасположенность и образ жизни. В работе систематически рассматриваются вопросы диагностики, методов лечения и профилактики опухолей. Данное исследование направлено на разработку стратегий раннего выявления и эффективной профилактики злокачественных и доброкачественных новообразований и имеет важное практическое значение.

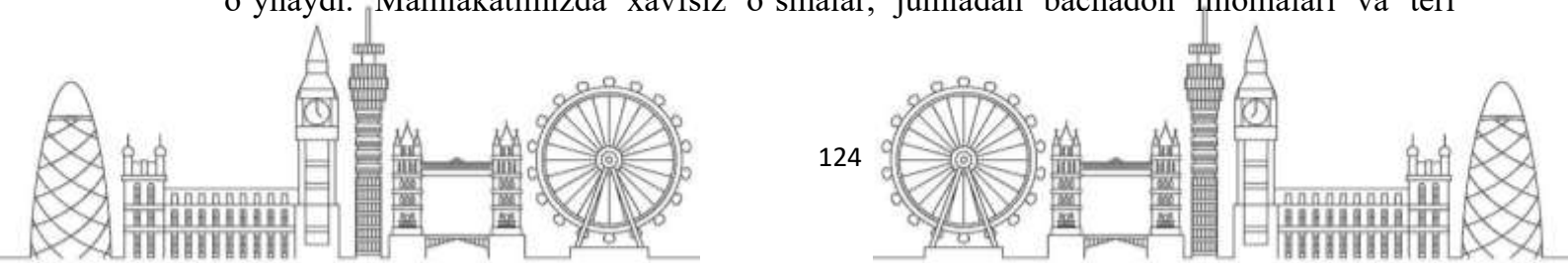
**Ключевые слова:** злокачественная опухоль, доброкачественная опухоль, рак, патогенез, профилактика, скрининг, эпидемиология.

### **Kirish**

O'zbekiston aholisi orasida xavfli va xavfsiz o'sma kasalliklari keng tarqalgan bo'lib, ularning salbiy iqtisodiy va ijtimoiy oqibatlarini dolzarb muammoga aylantirib bermoqda. Xavfli o'smalar (saraton) o'lim darajasining yuqori bo'lishi, xavfsiz o'smalarining esa aholining hayot sifatiga sezilarli ta'siri ushbu tadqiqotning amaliy ahamiyatini belgilaydi. Mavzuning dolzarbligi shundaki, mamlakatimizda ushbu kasalliklarning epidemiologik xususiyatlari, kelib chiqish sabablari va profilaktika usullari bo'yicha izchil solishtirma tahlillar yetarli darajada o'rganilmagan. Shu sababli, ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi eng ko'p uchraydigan xavfli va xavfsiz o'smalarni patogenez, klinik kechish va profilaktika jihatidan qiyosiy tahlil qilish, shuningdek, ularni erta aniqlash va oldini olish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

### **Adabiyotlar sharhi**

O'zbekistonda onkologik kasalliklar va xavfsiz o'smalar bo'yicha olib borilgan ilmiy ishlar asosan alohida kasalliklar yoki organ tizimlari doirasida o'rganilgan. So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligining statistik ma'lumotlari onkologik kasalliklar, xususan oshqozon va ko'krak saratonining yuqori darajada ekanligini ko'rsatadi. Xalqaro miqyosda Jahon Sog'liqni Saqlash Tashkiloti (WHO) ma'lumotlariga ko'ra, atrof-muhit omillari va hayot tarzi saraton rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Mamlakatimizda xavfsiz o'smalar, jumladan bachadon miomalari va teri





## MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

papillomalari haqidagi tadqiqotlar asosan klinik xususiyatlar va davolash usullariga qaratilgan bo'lib, ularning epidemiologiyasi va profilaktikasi haqida izchil qiyosiy tahlillar kam. Shu bilan birga, genetik moyillik, gormonal omillar va surunkali infeksiyalar (masalan, *Helicobacter pylori*, HPV) har ikkala guruh o'smalarning rivojlanishida muhim etiologik rol o'ynashi haqidagi adabiyotlar mavjud. Ammo, O'zbekiston aholisi uchun mo'ljallangan, xavfli va xavfsiz o'smalarni kompleks qiyoslaydigan va profilaktika strategiyalarini ishlab chiqadigan tizimli tadqiqotlar hali yetarli emas.

### **Materiallar va usullar**

Tadqiqotning metodologik asosi retrospektiv tahlil va tizimli adabiyotlar sharhiga asoslanadi. Retrospektiv tahlil uchun so'nggi besh yil davomida mamlakatning yirik onkologik va klinik markazlarida qayd etilgan o'sma kasalliklari statistik ma'lumotlari umumlashtirildi. Xavfli o'smalar qatoriga oshqozon, ko'krak, o'pka va teri saratonlari, xavfsiz o'smalar qatoriga esa bachadon miomalari, teri papillomalari va sut bezlarining adenomalari kiritildi. Ma'lumotlarni qayta ishlashda epidemiologik ko'rsatkichlar (morbidity, yosh va jins tarkibi) hamda etiologik omillar tahlil qilindi. Adabiyotlar sharhi O'zbekiston va xalqaro ilmiy bazalardagi (PubMed, Google Scholar) nashrlar asosida amalga oshirildi. Tanlangan maqolalar epidemiologiya, etiologiya va profilaktika masalalariga bag'ishlangan bo'lib, ularning natijalari qiyosiy tahlil qilindi.

### **Natijalar**

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston aholisi orasida xavfli o'smalardan oshqozon saratoni, xavfsiz o'smalardan esa bachadon miomasi eng yuqori chastada uchraydi. Xavfli o'smalarning kelib chiqishida asosiy omil sifatida atrof-muhit omillari (masalan, ozuqa muomalasidagi xavfli moddalar, havoning ifloslanishi), surunkali infeksiyalar (*Helicobacter pylori*, HPV) va genetik moyillik aniqlandi. Xavfsiz o'smalarning rivojlanishi esa asosan gormonal nomutanosibliklar, surunkali yallig'lanish jarayonlari va ba'zi virusli infeksiyalar bilan bog'liq. Ikkala guruh o'smalarning klinik kechishida ham sezilarli farqlar mavjud: xavfli o'smalar tez metastazlab, umumiy ahvolning keskin yomonlashuviga olib keladi, xavfsiz o'smalar esa odatda mahalliy o'sish bilan cheklanib, asosan mexanik yoki gormonal asoratlar bilan namoyon bo'ladi.

### **Muzokara**

Olingan natijalar xavfli va xavfsiz o'smalarning patogenezida asosiy farqlarni aniq ko'rsatadi. Xavfli o'smalar uchun atrof-muhit va genetik omillarning ustunligi ularning agressiv tabiatini tushuntirishi mumkin. Xavfsiz o'smalarda esa gormonal va yallig'lanish jarayonlarining ustuvorligi ularning cheklangan o'sishi va klinik kechishini izohlashga yordam beradi. Profilaktika choralarini qiyosiy tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, xavfli o'smalarni oldini olish birinchi navbatda omillarga ta'sirni kamaytirish (sog'lom ovqatlanish, ekologik xavflarni nazorat qilish, immunoprofilaktika) va erta tashxisga qaratilgan muntazam skrining dasturlarini joriy etishni talab qiladi. Xavfsiz o'smalar uchun profilaktika asosan gormonal muvozanatni saqlash, yallig'lanish jarayonlarini o'z vaqtida





## MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

davolash va sogʻlom hayot tarzidan iborat. Xulosa qilib aytish mumkinki, xavfli va xavfsiz oʻsmalarning patogenezi va klinikasi tubdan farq qilsa-da, ularni oldini olish strategiyalarida sogʻlomlashtirish va erta aniqlash prinsiplari umumiy ahamiyatga ega. Oʻzbekiston sharoitida ushbu strategiyalarni aholining turli qatlamlari uchun qulay va arzon skrining usullari asosida amaliyotga joriy etish zarur.

### Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatdiki, xavfli va xavfsiz oʻsmalarning patogenezi, klinik kechishi va profilaktikasi oʻrtasida sezilarli farqlar mavjud. Xavfli oʻsmalar uchun atrof-muhit omillari va genetik moyillik, xavfsiz oʻsmalar uchun esa gormonal va yalligʻlanish omillari ustuvor ahamiyatga ega. Shunga qaramay, ikkala guruh kasalliklarni oldini olishda sogʻlom hayot tarzini targʻib qilish, muntazam skrining oʻtkazish va erta tashxisni taʼminlash asosiy yoʻnalishlar hisoblanadi. Oʻzbekiston sharoitida aholining turli qatlamlari uchun arzon va qulay profilaktika dasturlarini ishlab chiqish va joriy etish amaliy ahamiyatga ega. Kelajakdagi tadqiqotlar xususiy profilaktika choralarning samaradorligini baholashga va individual yondashuvlarni ishlab chiqishga qaratilishi lozim.

### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Oʻzbekiston Respublikasi Sogʻliqni saqlash vazirligi. Oʻzbekistonda onkologik kasalliklar statistikasi. Toshkent: Sogʻliqni saqlash vazirligi nashriyoti; 2023.
2. Xodjayeva M.A. Ichki aʼzolarning xavfsiz oʻsmalari. Toshkent: Tibbiyot nashriyoti; 2021.
3. World Health Organization. Global Cancer Observatory. Lyon: International Agency for Research on Cancer; 2022.
4. Karimov S.S. Oʻzbekiston aholisida oshqozon saratoni epidemiologiyasi. Toshkent: Fan nashriyoti; 2020.
5. Abidova N.R. Ayollar reproduktiv salomatligi va gormonal oʻsmalar. Toshkent: Yangi asr avlodi; 2019.

